

Қазақстан Республикасы Экология және табиғи ресурстар
министрлігі «Қазгидромет» РМҚ Алматы қаласы және Алматы
облысы бойынша филиалы

**АЛМАТЫ ҚАЛАСЫ ЖӘНЕ АЛМАТЫ
ОБЛЫСЫ, ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫ
БОЙЫНША ҚОРШАҒАН ОРТА
ЖАЙ-КҮЙІ ЖӨНІНДЕГІ
АҚПАРАТТЫҚ БЮЛЛЕТЕНІ**

Сәуір 2023 жыл

Алматы, 2023 ж

	Мазмұны	Бет.
	Алғы сөз	3
1	Атмосфералық ауаның ластануының негізгі көздері	4
2	Атмосфералық ауа сапасының мониторингі	5
3	Атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамы	14
4	Жер үсті суларының сапасының мониторингі	14
5	Радиациялық жағдай	16
6	Ауыр металдармен топырақтың ластану жағдайы	16
	1 Қосымша	18
	2 Қосымша	20
	3 Қосымша	23

Алғы-сөз

Ақпараттық бюллетень «Қазгидромет» РМК мамандандырылған бөлімшелері Ұлттық гидрометеорологиялық қызметтің бақылау желісіндегі қоршаған ортаның жай-күйін бақылау бойынша жүргізілген жұмыс нәтижелері бойынша дайындалды.

Бюллетень мемлекеттік органдарды, қоғамды және тұрғындарды Алматы және Алматы облысы аумағындағы қоршаған ортаның жай-күйі туралы хабарлауға арналған және Қазақстан Республикасында қоршаған ортаны қорғау саласындағы іс-шаралардың тиімділігін одан әрі бағалау үшін қажет ластану деңгейінің үздіксіз өзгеру тенденциясы.

Атмосфералық ауаның сапасын бағалау
Алматы қаласы және Алматы облысы, Жетісу облысы.

1. Алматы қаласы және Алматы облысы, Жетісу облысы бойынша атмосфералық ауаны ластаушы негізгі көздер

Статистикалық деректер: кәсіпорындардың нақты шығарындыларының жалпы көлемі – 46 062,23 тонна. Шығарындыларды жүзеге асыратын кәсіпорындардағы стационарлық көздер саны – 10 359 бірлік. Жылумен жабдықтау көздерінің (қазандықтар және ЖЭО) саны-151 бірлік, оларға 500 энергия қондырғысы орнатылған.

Жасыл экономика басқармасының мәліметіне сәйкес, Алматы қаласындағы жеке үйлердің саны - 151 059 бірлікті құрайды. Оның ішінде газбен жылыту бойынша-149 211 бірлік

Полиция департаментінің деректері бойынша Алматы қаласында 560168 бірлік автокөлік құралдары тіркелген, оның ішінде: жеңіл автомобильдер – 503729 бірлік және АТС жалпы санының 89,9% – ын құрайды, автобустар – 9 344 бірлік, бұл 1,7% – ды құрайды, жүк автомобильдері – 38425 бірлік және 6,9% - ды құрайды, арнайы техника-1192 бірлік және 0,2% - ды құрайды және мотокөлік-7478 бірлік, бұл 1,3% - ды құрайды.

Жыл сайын автокөлік саны 42668 бірлікке артып келеді.

1.1 Жетісу облысы бойынша атмосфералық ауаны ластаудың негізгі көздер

Жетісу облысының атмосфералық ауасына әсер ететін негізгі көздер: жылуэнергетика кәсіпорындары, автокөлік транспорты, аймақтық пайдалану бөлімдерінің әскери гарнизондарының жағу пештері, кәсіпорындар, мекемелер, сондай-ақ ауылшаруашылық және құрылыс материалдарының нысандары.

«Жетісу облысы Экология Департаменті» ММ деректері бойынша ластаушы заттектерді шығаратын тұрақты көздерінің саны: 15 221 бірлік, оның ішінде ұйымдастырылған - 9778, тазарту құрылғыларымен жабдықталған -500

Айта кетерлік жайт, облыстың көптеген кәсіпорындарында қоршаған ортаға кері әсерді азайтатын табиғатты қорғау іс-шаралары енгізілуде, сонымен қатар қазандықтар мен жылу электрстанцияларын газдық жағуға көшу арқылы технологиялық процестерді жандандыру, қолданыстағы тазарту құрылғыларын жаңғырту және жаңа құрылғыларды пайдалануды бастау нәтижесінде атмосфераға бейорганикалық шаң, күйе және көмірсутектер, ауыр металдардың атмосфераға шығарындылары қысқарған.

Сондай-ақ, облыста газбен қамтамасыз ету жұмыстары белсенді түрде жүргізілуде. Қазіргі таңда табиғи газға 156 елді-мекендер (33%) қосылды, газға 1,2 млн. Адамға қол жетімді болды (59%).

2. Алматы қаласы және Алматы облысы, Жетісу облысының 2023 жылғы ақпан айындағы атмосфералық ауа сапасының мониторингі.

Алматы қаласының атмосфералық ауаның жай-күйіне бақылау 16 стационарлық бекетте жүргізілді, қол күшімен сынама алынатын 5 бекетте, және 11 автоматты бекетте жүргізіледі. Қосымша 1

Жалпы қала бойынша 25 көрсеткіш анықталады: 1) қалқыма бөлшектері (шаң); 2) РМ-2,5 қалқыма бөлшектері; 3) РМ-10 қалқыма бөлшектері; 4) күкірт диоксиді; 5) көміртегі оксиді; 6) азот диоксиді; 7) азот оксиді; 8) фенол; 9) формальдегид; 10) озон; 11) кадмий; 12) мыс; 13) күшән; 14) қорғасын; 15) хром (6+); 16) никель; 17) мырыш; 18) бенз(а)пирен; 19) бензол, 20) этилбензол, 21) хлорбензол, 22) параксиллол, 23) метаксиллол, 24) кумол, 25) ортаксиллол.

1-кестеде бақылау бекеттерінің орналасуы және әр бекетте анықталатын көрсеткіштер тізімі туралы ақпараттар келтірілген.

1 Кесте

Бақылау бекеттерінің және анықталған қоспалардың орналасуы

Бекет нөмірі	Сынама мерзімі	Бақылау жүргізу	Бекет мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	тәулігіне 4 рет	қол күшімен алынған сынама(диск ретті әдіс)	Амангелді к-сі. Сәтбаев к-сі бұрышы	Қалқыма бөлшектер (шаң), көміртегі оксиді, фенол, азот оксиді формальдегид, бенз(а)пирен, бензол, этилбензол, хлорбензол, параксиллол, метаксиллол, кумол, ортаксиллол
	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын		Күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, диоксид азоты, озон
12	тәулігіне 3 рет	қол күшімен алынған сынама(диск ретті әдіс)	Райымбек даңғылы, Наурызбай батыр к-сі бұрышы	Қалқыма бөлшектер (шаң), көміртегі оксиді, фенол, азот оксиді формальдегид, бенз(а)пирен, бензол, этилбензол, хлорбензол, параксиллол, метаксиллол, кумол, ортаксиллол
	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын		Күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, диоксид азоты, озон
16	тәулігіне 3 рет	қол күшімен алынған сынама(диск ретті әдіс)	Айнабұлақ-3 ш-а	Қалқыма бөлшектер (шаң), көміртегі оксиді, фенол, азот оксиді формальдегид, бенз(а)пирен, бензол, этилбензол, хлорбензол, параксиллол,

Бекет нөмірі	Сынама мерзімі	Бақылау жүргізу	Бекет мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
				метаксилол, кумол, ортаксилол
	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын		Күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, диоксид азоты, озон
25	тәулігіне 3 рет	қол күшімен алынған сынама(диск ретті әдіс)	Ақсай-3 ш-а, Маречека к-сі, Б.Момышұлы к-сі бұрышы	Қалқыма бөлшектер (шаң), көміртегі оксиді, , фенол, азот оксиді формальдегид, бенз(а)пирен, бензол, этилбензол, хлорбензол, параксилол, метаксилол, кумол, ортаксилол
	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын		Күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, диоксид азоты, озон
26	тәулігіне 3 рет	қол күшімен алынған сынама(диск ретті әдіс)	Тастақ-1 ш-а, Төле би к-сі, 249, ЖШС «Орталық отбасылық клиника»	Қалқыма бөлшектер (шаң), көміртегі оксиді, , фенол, азот оксиді формальдегид, бенз(а)пирен, бензол, этилбензол, хлорбензол, параксилол, метаксилол, кумол, ортаксилол
	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын		Күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, диоксид азоты, озон
1	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын	Аль-Фараби атындағы ұлттық университеті аумағы, Бостандық ауданы	PM-2,5 қалқыма бөлшектері, PM-10 қалқыма бөлшектері, күкірт диоксиді,көміртегі оксиді,азот диоксиді,азот оксиді.
2			Автошаруашылық, Аэродромная к-сі, Іле ауданы	
3			Момышұлы көшесіндегі «Алматы арена» мұз аренасы, Алатау ауданы	
4			№32 жалпы білім беру мектебі, 70 разъезд ауданы, Түркісіб ауданы	
5			«Халық арена» мұз аренасы, Медеу ауданы, Думан мөлтекауданы	
6			Жетісу әкімшілігі аумағы, «Құлагер» мөлтекауданы, Жетісу ауданы	
27			Алатау ауданы Айгерім 2 ш-а, В.Бенберин 63;	PM-2,5 қалқыма бөлшектері,

Бекет нөмірі	Сынама мерзімі	Бақылау жүргізу	Бекет мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
				PM-10 қалқыма бөлшектері, көміртегі оксиді, азот диоксиді, азот оксиді.
28			аэрологиялық станса (Әуежай ауданы) Ахметов к-сі, 50	PM-2,5 қалқыма бөлшектері, PM-10 қалқыма бөлшектері, күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, азот оксиді, озон.
29			Түркісіб ауданының ІДАБ Р. Зорге к-сі, 14	
30			«Шаңырақ» ш-а, №26 мектеп, Жанқожа батыр к-сі, 202	
31			Аль-Фараби даңғылы, Науаи к-сі бұрышы, Орбита ш-а («Зеленстрой» АҚ Дендропарк аймағы)	

Стационарлық бақылау бекеттерінен басқа Алматы қаласында жылжымалы экологиялық зертхана жұмыс істейді, оның көмегімен ауа сапасын өлшеу қосымша 10 нүкте бойынша жүргізіледі: Талғар қаласында (2 нүкте), Есік қаласында (2 нүкте), Түрген ауылында (2 нүкте), Өтеген Батыр кентінде (2 нүкте), ТКТ. Қаскелең (2 нүкте) (2-қосымша). 15 көрсеткіш бойынша: 1) *PM-2,5 қалқыма бөлшектер*; 2) *PM-10 қалқыма бөлшектер*; 3) *күкірт диоксиді*; 4) *азот оксиді*; 5) *азот диоксиді*; 6) *көміртегі оксиді*; 7) *фенол*; 8) *формальдегид*; 9) *бензол*; 10) *этилбензол*; 11) *хлорбензол*; 12) *парахлорбензол*; 13) *метаксилол*; 14) *кумол*; 15) *ортахлорбензол*.

Алматы қаласында 2023 жылғы сәуір айының атмосфералық ауа сапасының мониторинг нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің деректері бойынша қалада атмосфералық ауаның жалпы ластану деңгейі стандарттық индекс бойынша №16 бекет аумағында көміртегі оксиді бойынша **СИ**=9,2 (жоғары деңгейде) ал ЛЛБ№28 бекет аумақтарында озон бойынша **ЕЖҚ**=48% (жоғары деңгей) болып бағаланды.

Атмосфералық ауаның ластануының негізгі көздері: Озон (1046 рет), Көміртек оксиді (580 рет), қалқыма бөлшектер PM-2,5 (114 рет), азот оксиді (69 рет), қалқыма бөлшектері PM-10 (56 рет) азот диоксиді (52 рет), бойынша ең жоғары бір реттік ШЖШ арту саны байқалды.

Көміртек оксиді бойынша (3 рет) ең жоғары бір реттік ≥ 5 ШЖШ арту саны байқалды.

Қалқыма бөлшектері (шаң), озон, азот диоксиді бойынша орташа тәуліктік шоғырлану нормативтерінің асып кетуі, ең көп азот диоксиді бойынша байқалды.

Ең жоғары қайталану көрсеткішінің артуы негізінен көміртек оксиді, озон есебінен байқалды, бұл автокөліктің және метеорологиялық жағдайлардың ауаның ластануына айтарлықтай үлес қосатынын көрсетеді.

Ластаушы заттарыдың максималды-бір реттік шоғырлары: РМ-2,5 қалқыма бөлшектері –2,6 ШЖШ_{м.б.}, РМ-10 қалқыма бөлшектері–1,5 ШЖШ_{м.б.}, көміртегі тотығы –9,2 ШЖШ_{м.б.}, азот диоксиді –1,7 ШЖШ_{м.б.}, азот оксиді –1,6 ШЖШ_{м.б.}, озон-4,7 ШЖШ_{м.б.}, құрады, басқа ластаушы заттар – ШЖШ-дан аспады.

Ластаушы заттардың орташа шоғырлары: азот диоксиді-1,2 ШЖШ_{о.т.}, озон-1,1 ШЖШ_{о.т.} құрады, басқа ластаушы заттар –ШЖШ-дан аспады.

Жоғары ластану (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластану(ЭЖЛ) жағдайы:

Атмосфералық ауа бойынша жоғары ластану (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластану (ЭЖЛ) жағдайлары байқалмады.

Нақты мәндер, сонымен қатар арту жағдайларының сапасы мен саны жағдайларының мөлшерлері Кесте 2-де көрсетілген.

2-Кесте

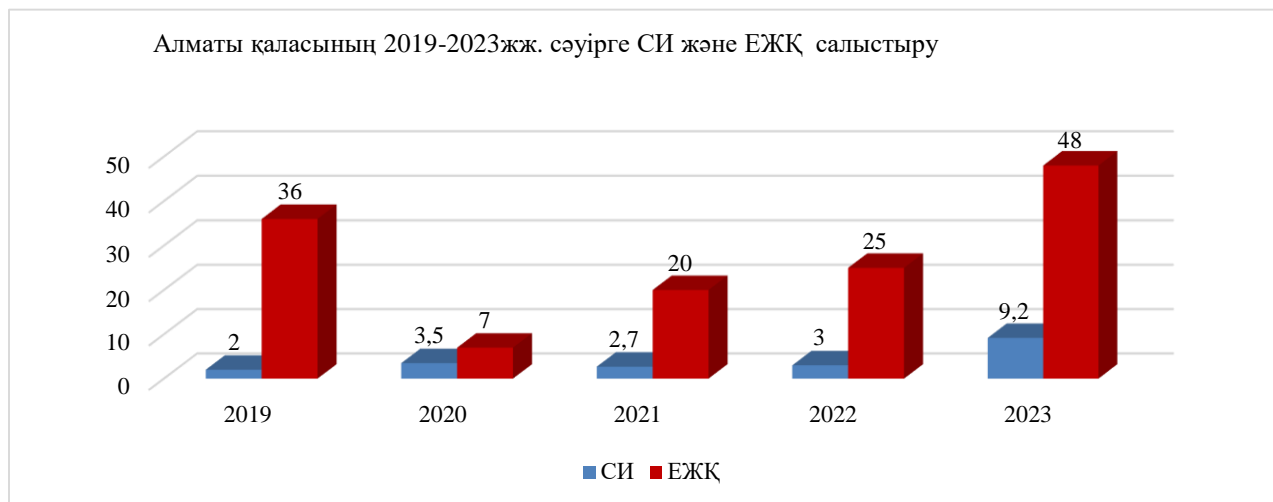
Атмосфералық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыр (Q _{о.т.})		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр (Q _{м.б.})		ЕЖҚ	ШЖШ арту жағдайларының саны		
	мг/м ³	ШЖШ _{о.т.} асу еселігі	мг/м ³	ШЖШ м.б.асу еселігі	%	> ШЖ Ш	>5 ШЖ Ш	>10 ШЖ Ш
Алматы қаласы								
Қалқыма бөлшектер (шаң)	0,15	0,996	0,48	0,96	0			
РМ-2,5 қалқыма бөлшектері	0,01	0,31	0,42	2,6	5	114		
РМ-10 қалқыма бөлшектері	0,02	0,27	0,44	1,5	3	56		
Күкірт диоксиді	0,03	0,60	0,38	0,77	0			
Көміртегі оксиді	0,79	0,26	45,77	9,2	13	580	3	
Азот диоксиді	0,05	1,2	0,34	1,7	1	52		
Азот оксиді	0,04	0,72	0,65	1,6	3	69		
Озон	0,03	1,1	0,75	4,7	48	1046		
Фенол	0,001	0,43	0,004	0,40	0			
Формальдегид	0,01	0,96	0,04	0,78	0			
Бензол	0,01	0,06	0,01	0,03	0			
Хлорбензол	0,004		0,01	0,10	0			
Этилбензол	0,003		0,01	0,50	0			
Бенз(а)пирен	0,0004	0,38	0,001		0			
Параксиллол	0,00		0,00	0,00	0			
Метаксиллол	0,00		0,00	0,00	0			
Ортоксиллол	0,00		0,00	0,00	0			
Кумол	0,00		0,00	0,00	0			

Кадмий	0,0011	0,00						
Қорғасын	0,011	0,04						
Күшәла	0,002	0,01						
Хром	0,007	0,00						
Мыс	0,009	0,00						
Никель	0,001	0,00						
Мырыш	0,030	0,00						

Қорытынды:

Соңғы бес жыл ішінде сәуір айында ауаның ластану деңгейі келесідей өзгерді:

Кестеден көріп отырғанымыздай 2019, 2021, 2022 2023 жж. ластану деңгейі жоғары, ал 2020ж көтеңкі болып бақыланды.

Метеорологиялық жағдайлар.

Сәуір айында жауын - шашынсыз ауа-райы басым болды, кейбір күндері атмосфералық фронттардың әсерінен жауын-шашын жауды, таулы жерлерде қар түрінде-аздан қоңыржайға дейін. Жауын-шашынның ең көп мөлшері 11 сәуірде болды: түнде 11 мм және күндіз 12 мм және тәулігіне 23 мм болды. тек бір айда 65.6 мм түсті, бұл нормадан аз (норма 112 мм).

Бүкіл кезеңдегі желдің максималды жылдамдығы 11 сәуірде байқалды және 12 м/с болды.

Түнде ауа температурасы 0-5 аяздан 12-17 ыстыққа дейін, күндіз 3-8-ден 22-27-ге дейін болды.

2.1 Жетісу облысының атмосфералық ауа сапасының жай-күйі

Жетісу облысында атмосфералық ауасының жай-күйіне бақылаулар 3 автоматты станцияларда (Талдықорған қ.(2) және Жаркент қ.(1) жүзеге асырылады. (Қосымша 1).

Жалпы Талдықорған қаласы бойынша 7 көрсеткіш анықталады: 1) РМ-10 қалқыма бөлшектер; 2) РМ-2,5 қалқыма бөлшектер; 3) күкірт диоксиді; 4) көміртегі оксиді; 5) азот диоксиді; 6) азот оксиді; 7) күкіртті сутегі.

Жаркент қалалары бойынша 4 көрсеткіш анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) көміртегі оксиді; 3) азот диоксиді; 4) озон.

Кесте 3-де бақылау бекеттерінің орналасқан жерлері және әр бекеттегі анықталатын көрсеткіштер тізімі ұсынылған.

Бақылау бекеттерінің орналасқан жерлері және анықталатын көрсеткіштер
Кесте 3

№	Сынама алу мерзімі	Бекеттің мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	Үзіліссіз режимде, әр 20 минут сайын	Талдықорған қ., Гагарин көшесі, 216 және Жабаев көшесінің қиылысы	РМ-10 қалқыма бөлшектер, РМ-2,5 қалқыма бөлшектер, күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, күкіртті сутегі.
2		Талдықорған қ., Қонаев көшесі, 22, «Жастар» спорткешені аймағы	РМ-10 қалқыма бөлшектер, күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, азот оксиді, күкіртті сутегі.
3		Жаркент қ., Ы.Кошкунов көшесі, 7/5	күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, озон.

Тұрақты бақылау бекеттерінен басқа, Жетісу облысында жылжымалы экологиялық зертхана қызмет етеді, оның көмегімен Талдықорған қаласы бойынша қосымша 2 нүктеде ауа сапасына (Қосымша 2) 6 көрсеткіштер бойынша өлшеулер жүзіледі: 1) азот диоксиді; 2) күкірт диоксиді; 3) азот оксиді; 4) көміртегі оксиді; 5) фенол; 6) формальдегид.

2023 жылдың наурыз айындағы Талдықорған қ. атмосфералық ауа сапасының мониторинг нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің деректері бойынша қалада атмосфералық ауасының жалпы ластану деңгейі **көтеріңкі деңгейде** болып бағаланды, СИ тең 4,0 (**көтеріңкі деңгей**) және ЕЖҚ=1 % (**көтеріңкі деңгей**) **Күкіртті сутегі** мәнімен №2 бекет аумағында анықталды.

* РД 52.04.667-2005 сәйкес, егер СИ мен НП әртүрлі градацияға түссе, онда атмосфераның ластану дәрежесі осы көрсеткіштердің ең үлкен мәні бойынша бағаланады.

Ластаушы заттардың максималды бірлік шоғырлары: Күкіртті сутегі – 4,0 ШЖШ_{м.б}, күкіртті сутегі – 4,0 ШЖШ_{м.б}, құрады, басқа ластаушы заттектердің шоғырлары ШЖШ-дан аспады.

Экстремалды жоғары және жоғары ластану (ЭЖЛ және ЖЛ) : ЖЛ (10 ШЖШ дан жоғары) және ЭЖЛ (50 ШЖШ жоғары) тіркелген жоқ.

Нақты мәндер, сонымен қатар арту жағдайларының сапасы мен саны жағдайларының мөлшерлері Кесте 4-де көрсетілген.

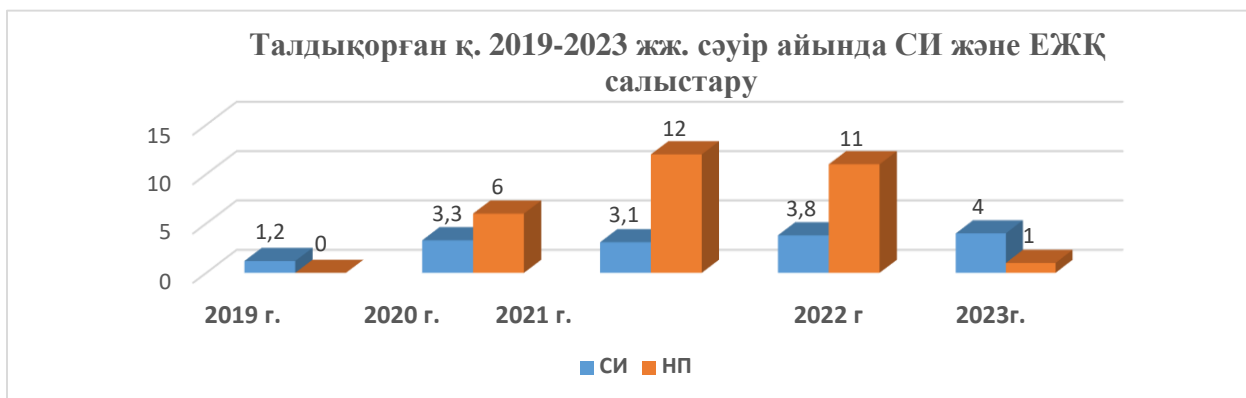
Атмосфералық ауа ластануының сипаттамасы

Кесте 4

Қоспа	Орташа шоғыр		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр		ЕЖҚ	ШЖШ арту жағдайларының саны		
	мг/м³	ШЖШо. т. асу еселігі	мг/м³	ШЖШм.б .асу еселігі	%	>ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
							соның ішінде	
Қалқыма бөлшектер РМ-2,5	0,001	0,04	0,01	0,04	0	0		
Қалқыма бөлшектер РМ-10	0,004	0,06	0,26	0,87	0	0		
Күкірт диоксиді	0,01	0,20	0,04	0,08	0	0		
Көміртегі оксиді	0,40	0,13	4,35	0,87	0	0		
Азот диоксиді	0,03	0,66	0,19	0,93	0	0		
Азот оксиді	0,01	0,12	0,35	0,88	0	0		
Күкіртті сутегі	0,001		0,03	4,0	0	1		

Қорытынды:

Соңғы 5 жылда атмосфералық ауаның ластану деңгейі наурыз айында келесідей өзгерді:

Графиктен көрініп тұрғандай, 2019-2023 жж. сәуір айында Талдықорған қ. атмосфералық ауасының ластану деңгейі тұрақты түрде көтеріңкі деңгейді көрсетті.

Ең жоғарғы бір реттік шоғырлардың арту саны бойынша күкіртті сутегі (1) бойынша байқалды.

Орташа тәуліктік шоғырлар нормативтерінің жоғарылауы тіркелмеді.

«Ең жоғарғы қайталану» көрсеткішінің көпжылдық жоғарылауы **Көміртегі оксиді** бойынша байқалды, бұл ауаның ластануына өндірістік және жылуэнергетикалық кәсіпорындардың шығарындылары, сонымен қатар жеке секторларды жылыту себебінен болып отыр, бұл жағдай өз кезегінде аталған ластанушы заттектердің қала атмосферасында жинақталуына әсерін тигізеді.

2023 жылдың сәуір айындағы Жаркент қ. атмосфералық ауа сапасының мониторинг нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің деректері бойынша Жаркент қаласында атмосфералық ауасының жалпы ластану деңгейі **көтеріңкі деңгейде** болып бағаланды, **СИ** = 2,0 (көтеріңкі деңгей) және **ЕЖҚ**=1% (көтеріңкі деңгей) азот диоксидінің мәнімен көрсетті.

Ластанушы заттардың максималды бірлік шоғырлары: азот диоксиді – 2,0 ШЖШ_{м.б.}, құрады, қалған ластанушы заттектердің шоғырлары ШЖШ-дан аспады.

Орташа тәуліктік шоғырлар нормативтерінің жоғарылауы азот диоксиді, озон, әсіресе азот диоксиді шоғыры бойынша тіркелді.

Экстремалды жоғары және жоғары ластану (ЭЖЛ және ЖЛ) : ЖЛ (10 ШЖШ дан жоғары) және ЭЖЛ (50 ШЖШ жоғары) тіркелген жоқ.

Нақты мәндер, сонымен қатар арту жағдайларының сапасы мен саны жағдайларының мөлшерлері Кесте 5-де көрсетілген.

Атмосфералық ауа ластануының сипаттамасы

Кесте 5

Қоспа	Орташа шоғыр		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр		ЕЖҚ	ШЖШ арту жағдайларының саны		
	мг/м³	ШЖШ _{о.т} . асу еселігі	мг/м³	ШЖШ _{м.б.} асу еселігі	%	>ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
							соның ішінде	
Күкірт диоксиді	0,001	0,02	0,002	0,04	0			
Көміртегі оксиді	0,52	0,17	4,65	0,93	0			
Азот диоксиді	0,15	3,8	0,40	2,0	13	278		
Озон	0,05	1,8	0,07	0,44	0			

Ең жоғарғы бір реттік шоғырлардың арту саны азот диоксиді (278) байқалды.

Орташа тәуліктік шоғырлар нормативтерінің жоғарылауы *азот диоксиді* шоғыры бойынша тіркелді.

Көрсетілген ластану жағдайлары кәсіпорындардың шығарындылары, жеке секторларды жылыту маусымына сай суық уақытқа тән, сонымен қатар автокөлік құралдарының шығарындыларына байланысты болып отыр.

Метеорологиялық жағдайлар

Сәуір айында Жетісу облысы бойынша ауаның орташа температурасы 6,2 градус аяздан 13,5 градус жылы аралығында құрады, бұл облыс бойынша нормадан жоғары. Облыста жауын-шашын мөлшері 5,7-ден 81,5 мм-ге дейін байқалды, бұл облыстың басым бөлігінде норма көлемінде, тек облыстың оңтүстігі, шығысында және таулы аудандарда нормадан жоғары болды.

2023 жылдың сәуір айында ҚМЖ тіркелген жоқ.

2023 жылдың сәуір айындағы Талғар қаласының атмосфералық ауа сапасының мониторинг нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің деректері бойынша **Талғар** қаласында атмосфералық ауаның жалпы ластану деңгейі **жоғары деңгейде** болып бағаланды, **СИ=3,0** (көтеңкі деңгей) күкірт диоксиді бойынша анықталды, ал азот диоксиді бойынша **ЕЖҚ=49%** (жоғары деңгей) болып бағаланды.

** РД 52.04.667-2005 сәйкес, егер СИ мен НІП әртүрлі градацияға түссе, онда атмосфераның ластану дәрежесі осы көрсеткіштердің ең үлкен мәні бойынша бағаланады.*

Ластаушы заттардың орташа шоғырлары: азот диоксиді-5,1 ШЖШо.т, күкірт диоксиді-3,1 ШЖШо.т, құрады, басқа ластаушы заттар –ШЖШ-дан аспады.

Ластаушы заттарыдың максималды-бір реттік шоғырлары: күкірт диоксиді-3,8 ШЖШо.т, азот диоксиді-1,9 ШЖШо.т, көміртек тотығы-2,2 ШЖШо.т құрады басқа ластаушы заттар –ШЖШ-дан аспады.

Атмосфералық ауа бойынша жоғары ластану (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластану (ЭЖЛ) жағдайлары байқалған жоқ.

Нақты мәндер, сонымен қатар арту жағдайларының сапасы мен саны жағдайларының мөлшерлері 6-Кестеде көрсетілген.

Атмосфералық ауаның ластану сипаттамасы

Кесте 6

Қоспа	Орташа шоғыр		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр		ЕЖ Қ	ШЖШ арту жағдайларының саны		
	мг/м ³	ШЖШо. т.асу еселігі	мг/м ³	ШЖШм.б .асу еселігі	%	>Ш Ж Ш	>5 ШЖ Ш	>10 ШЖ Ш

							оның ішінде	
Күкірт диоксиді	0,15	3,09	1,88	3,8	9	170		
Көміртегі оксиді	1,38	0,46	11,02	2,2		6		
Азот диоксиді	0,21	5,1	0,38	1,9	49	957		
Озон	0,001	0,03	0,001	0,01				

3. Алматы қаласы және Алматы облысы, Жетісу облысы бойынша атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамы

Атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамына бақылау 6 метеостанцияларда (Алматы, Ауыл-4, Есік, Қапшағай, Мыңжылқы, Текелі) алынған жаңбыр суына сынама алумен жүргізілді.

Жауын-шашын құрамындағы барлық анықталатын заттардың шоғырлары шекті рұқсат етілген шоғырлардан (ШРШ) аспады.

Жауын-шашын сынамаларында гидрокарбонаттар 30,98 %, сульфаттар 22,44 %, кальций иондары 13,02 %, хлоридтер 15,88 %, натрий иондары 7% болды.

Ең үлкен жалпы минерализация Қапшағай – 49,8 мг/л, ең азы Текелі МС – 21,68 мг/л белгіленді.

Атмосфералық жауын-шашынның үлесті электр өткізгіштігі 36,9 мкСм/см-ден (Текелі МС) 86,9 мкСм/см (Алматы МС) дейінгі шекте болды.

Түскен жауын-шашын қышқылдылығы бейтарап және әлсіз қышқылды сипатта болып, 5,9 (Есік МС) – 6,77 (Алматы) аралығында болды.

4. Алматы, Жетісу облыстары мен Алматы қаласы аумағындағы жер үсті суларының сапасына Мониторинг жүргізу

Алматы облысы аумағындағы жер үсті суларының сапасын бақылау Іле, Текес, Қорғас, Кіші Алматы, Есентай, Үлкен Алматы, Шілік, Шарын, Баянкөл, Қаскелең, Қарқара, Есік, Түрген, Талғар, Темірлік, Қаратал, Ақсу, Лепсі өзендерінің 18 су объектісінің 34 тұстамасында жүргізілді.

Жер үсті суларын зерттеу кезінде су сынамаларында су сапасының **44** физикалық және химиялық көрсеткіштері анықталады: *температура, қалқыма заттар, мөлдірлік, сутегі көрсеткіші (pH), ерітілген оттегі, ОБТ5, ОХТ, тұз құрамының бас иондары, биогендік элементтер, органикалық заттар (мұнай өнімдері, фенолдар), ауыр металдар, пестицидтер.*

Алматы, Жетісу облыстары мен Алматы қаласы аумағындағы жер үсті суларының сапасы мониторингінің нәтижелері

Қазақстан Республикасының су объектілерінің су сапасын бағалауға арналған негізгі нормативтік құжаттар «Су объектілерінде судың сапасын жіктеудің бірыңғай жүйесі» (бұдан әрі - Бірыңғай жіктеме) болып табылады.

Су объектілерінің су сапасы Бірыңғай жіктеме бойынша келесідей бағаланады:

Кесте 7

Су объектісінің атауы	Су сапасының класы		Көрсеткіштер	Өлшем бірлігі	концентрациясы
	сәуір 2022 г.	сәуір 2023г.			
Кіші Алматы өзені	3 класс	4 класс	Магний	мг/дм ³	38,1
Есентай өзені	2 класс	1 класс*			
Үлкен Алматы өзені	3 класс	1 класс*			
Іле өзені	1 класс*	3 класс	Магний	мг/дм ³	23,422
			Аммоний ионы	мг/дм ³	0,741
Шілік өзені	2 класс	2 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,117
Шарын өзені	3 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	24,3
Текес өзені	2 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	23,967
Қорғас өзені	2 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	20,275
Баянкөл өзені	3 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	24,8
			Аммоний ионы	мг/дм ³	0,61
Есік өзені	3 класс	4 класс	Қалқыма заттар	мг/дм ³	12
Қаскелен өзені	3 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	22,85
Қарқара өзені	2 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	24,3
			Аммоний ионы	мг/дм ³	0,55
			Сульфаттар	мг/дм ³	280
Түрген өзені	3 класс	3 класс	Аммоний ионы	мг/дм ³	0,52
Талғар өзені	1 класс*	2 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,174
Темірлік өзені	2 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	27,2
Лепсі өзені	2 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	20,4
			Аммоний ионы	мг/дм ³	0,51
Ақсу өзені	4 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	22,9
Қаратал өзені	3 класс	3 класс	Аммоний ионы	мг/дм ³	0,68

Кестеден көрініп тұрғандай, 2022 жылғы сәуірмен салыстырғанда Шілік, Шарын, Баянкөл, Түрген, Қаратал, өзендеріндегі жер үсті суларының сапасы айтарлықтай өзгерген жоқ; Үлкен Алматы өзендерінде 3-класс 1-классқа дейін, Есентай 2-класс 1-классқа дейін, Ақсу 4-класс 3-классқа дейін - жақсарды; Қаскелен, Кіші Алматы, Есік өзендерінде 3 – класс 4-классқа дейін, Іле 1-класс 3-классқа дейін, Темерлик, Қорғас, Қарқара, Лепси, Текес 2-класс 3-классқа дейін, Талғар 1-класс 2-классқа дейін - нашарлады.

Алматы, Жетісу облыстары мен Алматы қ. су объектілеріндегі негізгі жалпы фосфор, магний, аммоний ион, қалқыма заттар, сульфаттар болып табылады. Осы көрсеткіштер бойынша сапа нормативтерінің асады кетуі

негізінен көптеген халық жағдайында қалалық сарқынды сулардың төгілуіне тән.

Алматы облысы мен Алматы қаласының су объектілерінің сапасы туралы ақпарат тұстамалар бөлінісінде 2-қосымшада көрсетілген

Жетісу облысындағы су объектілерінің сапасы туралы ақпарат 3-қосымшада көрсетілген

5. Радиациялық жағдайы

Атмосфералық ауаның ластануының гамма сәулелену деңгейіне күн сайын жергілікті 8 метеорологиялық станцияларда (Алматы, Бақанас, Қапшағай, Нарынқол, Жаркент, Лепсі, Талдықорған, Сарыөзек) және Талдықорған қаласының 1 автоматты бекетінде (*№2 ЛББ*) бақылау жүргізілді. Қосымша 1

Облыстың елді-мекендері бойынша атмосфералық ауа қабатының жерге жақын қабатындағы радиациялық гамма-фонның орташа мәні 0,12-0,25 мкЗв/сағ. аралығында болды. Облыс бойынша радиациялық гамма- фонның орташа мәні 0,17 мкЗв/сағ., бұл табиғи фоннан аспайды.

Атмосфераның жерге жақын қабатында радиоактивтердің түсу тығыздығына бақылау Алматы облысында 5 метеорологиялық станцияларда (Алматы, Нарынқол, Жаркент, Лепсі, Талдықорған) ауа сынаmasını горизонтальді планшеттер алу жолымен жүзеге асырылды.

Облыс аумағында атмосфераның жерге жақын қабатында орта тәуліктік радиоактивтердің түсу тығыздығы 1,3-2,5 Бк/м² аралығында болды. Облыс бойынша радиоактивті түсулердің орташа тығыздығы 1,7 Бк/м², бұл шекті жол берілетін деңгейінен аспады.

2023 жылғы сәуірдегі Алматы қ. ауыр металдармен топырақтың ластану жағдайы

Алматы қаласында әртүрлі аудандарда іріктелген топырақ сынамаларында хром мөлшері 0,74-1,35 мг/кг, мыс – 0,48-2,76 мг/кг, мырыш – 3,61-12,5 мг/кг, қорғасын – 19,6-89,8 мг/кг, кадмий – 0,12-0,52 мг/кг шегінде болды.

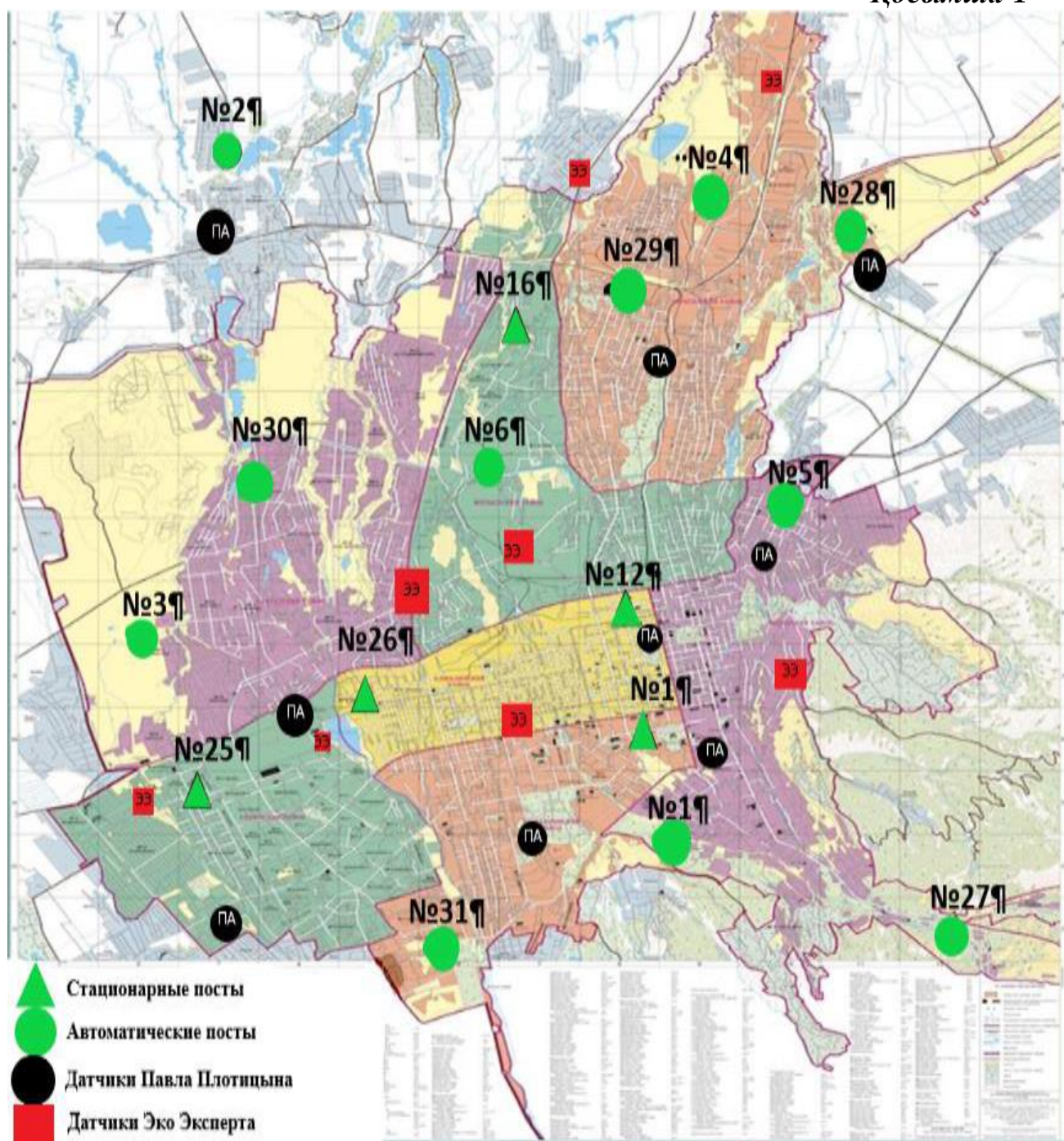
Майлин көшесі бойынша іріктелген топырақ сынамаларынан "Mercur" автоорталығы ауданында қорғасын бойынша ШРК -2,8 асып түскені анықталды. Әуежай ауданында қорғасын мөлшері -2,4 ШРК, көлден 0,5 км төмен болды. Сайран ШРК қорғасын 1,7 құрады. Абай даңғылы мен Сейфуллин даңғылының қиылысында қорғасын концентрациясы 1,8 ШРК құрады.

Қазақстан Ұлттық Университетінің саябақ аймағы, Баум тоғайы аудандарында және Дорожник шағын ауданында сәуір айында анықталған ауыр металдардың мөлшері норма шегінде болды.

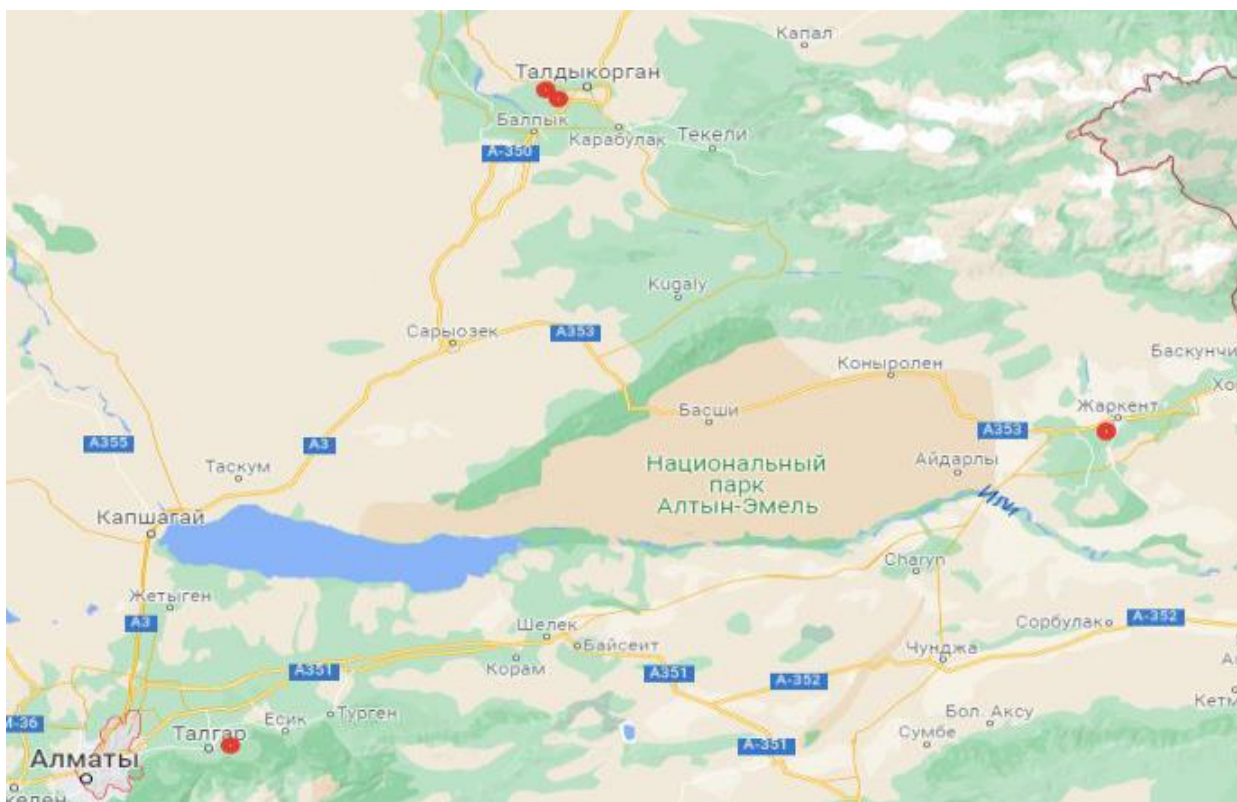
Кесте 8

Қала	Сынама алу орны	Қоспалар	Сәуір
------	-----------------	----------	-------

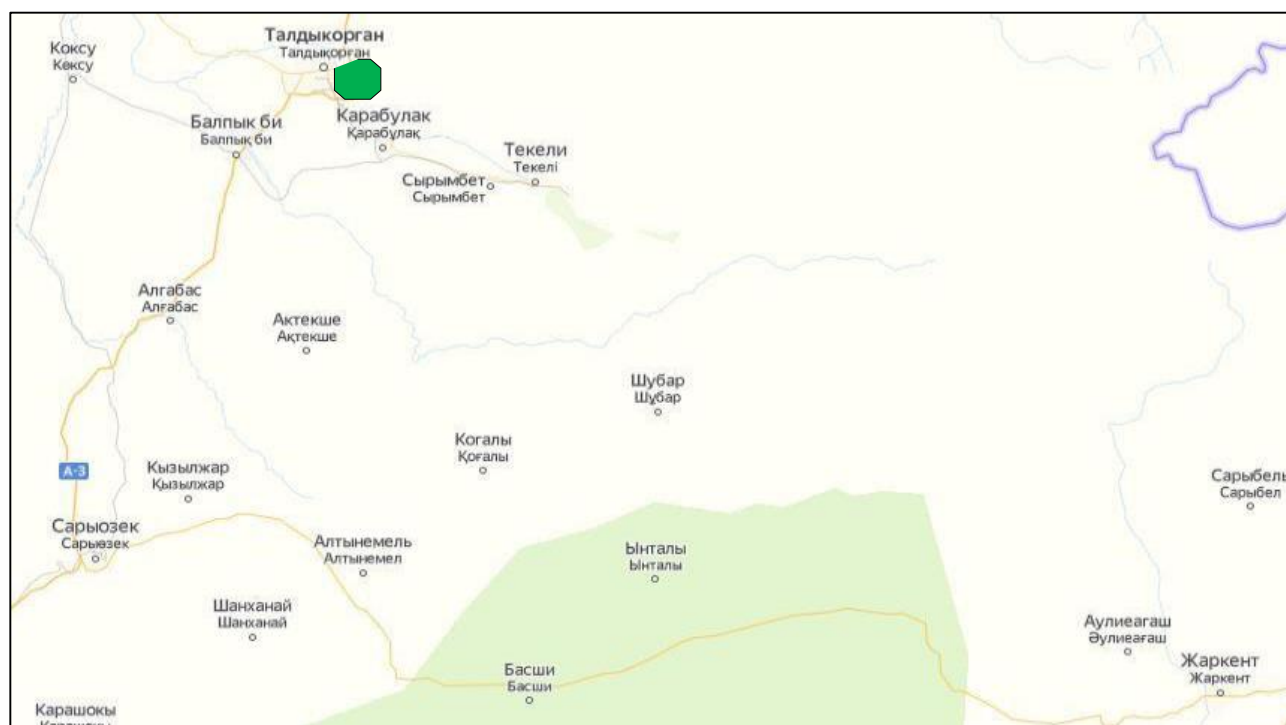
Алматы	КазҰУ саябақ аумағы	Кадмий (білік)	Q, мг/кг 0,13	Q, ШЖШ анықталмаған
		Қорғасын (білік)	19,60	0,61
		Мыс (астында)	0,48	0,2
		Хром (астында)	0,74	0,12
		Мырыш (астында)	3,61	0,2
	Сайран өзенінен 0,5 км төмен	Кадмий (білік)	0,19	анықталмаған
		Қорғасын (білік)	55,60	1,7
		Мыс (астында)	1,03	0,3
		Хром (астында)	1,35	0,23
		Мырыш (астында)	12,50	0,5
	Абая-Сейфулина қиылысы(автомагистраль)	Кадмий (білік)	0,44	анықталмаған
		Қорғасын (білік)	58,90	1,84
		Мыс (астында)	2,56	0,9
		Хром (астында)	1,15	0,19
		Мырыш (астында)	9,60	0,4
	Майлина к. Автоцентр "Mercur"	Кадмий (білік)	0,52	анықталмаған
		Қорғасын (білік)	89,80	2,8
		Мыс (астында)	2,76	0,9
		Хром (астында)	1,05	0,18
		Мырыш (астында)	11,45	0,5
	Баум тоғайы	Кадмий (білік)	0,12	анықталмаған
		Қорғасын (білік)	22,05	0,7
		Мыс (астында)	1,22	0,4
		Хром (астында)	0,88	0,15
		Мырыш (астында)	6,85	0,3
	Майлина, р-н Аэропорт	Кадмий (білік)	0,43	анықталмаған
		Қорғасын (білік)	76,40	2,4
		Мыс (астында)	2,45	0,8
		Хром (астында)	0,78	0,13
		Мырыш (астында)	9,32	0,4
	мкр-н Дорожник	Кадмий (білік)	0,18	анықталмаған
		Қорғасын (білік)	25,55	0,8
		Мыс (астында)	2,08	0,7
		Хром (астында)	1,26	0,21
		Мырыш (астында)	4,62	0,2

1 сурет Алматы қаласының атмосфералық ауа ластануын бақылау стационарлық желісінің орналасу сызбасы

Жетісу облысындағы ауа сапасын бақылайтын бақылау бекеттерінің орналасу картасы

Жетісу облысының территориясындағы экспедициялық нүктелердің орналасқан жерлерінің картасы

4 сурет Алматы облысының аумағындағы радиациялық гамма-фон мен радиоактивті түсулердің тығыздығын бақылау метеостансаларының орналасу сызбасы.

Қосымша 2

Алматы облысы аумағындағы жер үсті су сапасының тұстамалар бойынша ақпараты

Су объектілері және тұстама	Физика-химиялық көрсеткіштер бойынша сипаттама	
Кіші Алматы өзені	судың температурасы 4,9-14,8 °С шегінде белгіленді, сутегі көрсеткіші 7,71-7,84 суда еріген оттегінің концентрациясы-10,6-12,8 мг/дм ³ , ОБТ5-1,0-1,2 мг/дм ³ , мөлдірлігі 29-30 см.	
Алматы қ. (11 км қаладан жоғары)	3 класс	аммоний ионы-0,52 мг/дм ³ . Аммоний ионының нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Алматы қ. (Рысқұлов даң. көпірден 0,2 км жоғары)	4 класс	магний-45,7 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Алматы қ. (4,0 км қаладан төмен)	4 класс	магний-58,4 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Есентай өзені	судың температурасы 5,2-12,0 °С, сутегі көрсеткіші – 7,9-8,05, суда еріген оттегінің концентрациясы – 11,7-12,1 мг/дм ³ , ОБТ5 0,8-1,1 мг/дм ³ , мөлдірлігі 29-30 см.	

Алматы қ. (Аль-Фараби даң.; 0,2 км көпірден жоғары)	1 класс	
Алматы қ. (Рыскулов даң. 0,2 км көпірден жоғары)	1 класс	
Үлкен Алматы өзені	судың температурасы 7,5-11,2 °С, сутегі көрсеткіші 7,74-8,07, суда еріген оттегінің концентрациясы 10,1 – 10,5 мг/дм3, ОБТ5-0,9 –1,1 мг/дм3, мөлдірлігі 28-30 см.	
Алматы қ. 9,1 км қаладан жоғары	3 класс	аммоний ионы-0,61 мг/дм3. Аммоний ионының нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Алматы қ. (0,5 км Сайран өз. төмен)	1 класс	
Алматы қ. (0,2 км Рыскулова даңғ. Автожол көпірінен жоғары)	1 класс	
Іле өзені	судың температурасы 7,5-15,6 °С, сутегі көрсеткіші – 7,69-8,1, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,5-12,8 мг/дм3, ОБТ5 0,7 -1,09 мг/дм3, мөлдірлігі 3-30 см, түсі –6-7 градус.	
Добын ай., су бекеті тұстамасында	4 класс	аммоний ионы-1,18 мг/дм3. Аммоний ионының нақты концентрациясы фондық кластан асады.
ГБ 164 км Қапшағай ГЭС, су бекеті тұстамасы	3 класс	магний – 23,8 мг/дм3. Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Қапшағай т. м., ГЭС-тен 26 км төмен, су бекеті тұстамасы	3 класс	магний – 23,8 мг/дм3. Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Үшжарма а., ауылдан 6,0 км төмен	3 класс	магний – 23,3 мг/дм3. Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Жиделі тармағынан 1 км төмен ГБ, Арал-Тюбе а. 1,6 км төмен	3 класс	аммоний ионы-0,8 мг/дм3, магний-23,3 мг / дм3. Аммоний ионының, магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Жаркент көпірі	3 класс	аммоний ионы-0,55 мг/дм3, магний-23,8 мг / дм3.
п.Баканас	3 класс	аммоний ионы-0,7 мг/дм3, магний -23,8 мг / дм3.
Шілік өзені	судың температурасы 9,4 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 8,0, суда еріген оттегінің концентрациясы – 11,0 мг/дм3, ОБТ5 -1,15 мг/дм3, мөлдірлігі 30 см.	
Малыбай а., бөгеттен 20 км төмен	2 класс	жалпы фосфор-0,117 мг/дм3. Жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан асады.

Шарын өзені	судың температурасы 7,4 °С шегінде белгіленді, сутегі көрсеткіші-8,04, суда еріген оттегінің концентрациясы-11,3 мг/дм ³ , ОБТ5 -1,04 мг/дм ³ , мөлдірлігі 26 см	
Сарытоғай, автокөлік көпірінен 3,0 км жоғары	3 класс	магний – 24,3 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Текес өзені	судың температурасы 8,4-9,6 °С, сутегі көрсеткіші – 8-8,04, суда еріген оттегінің концентрациясы 9,2-9,4 мг/дм ³ , ОБТ5 – 0,9-1,1 мг/дм ³ , мөлдірлігі 30 см хроматизм–7 градус.	
Текес а., су бекеті тұстамасы	3 класс	магний – 23,967 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Баянкөл өзені	судың температурасы 7,2 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 8,0, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,7 мг/дм ³ , ОБТ5 -1,15 мг/дм ³ , мөлдірлігі 30 см.	
Баянкөл а., су бекеті тұстамасында	3 класс	аммоний ионы-0,61 мг/дм ³ , магний-24,8 мг / дм ³ . Аммоний ионының, магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Есік өзені	судың температурасы 7,5 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 8,15, суда еріген оттегінің концентрациясы – 10,5 мг/дм ³ , ОБТ5 -1,03 мг/дм ³ , мөлдірлігі 30 см.	
Есік қ., автожол көпірі	4 класс	қалқыма заттар -12 мг/дм ³ . Қалқыма заттар нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Қаскелен өзені	судың температурасы 6,4-10 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 7,8-8,0, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,8-11,4 мг/дм ³ , ОБТ5 –1,09-1,17 мг/дм ³ , мөлдірлігі 26-28 см.	
Қаскелен қ., автожол көпірі	2 класс	жалпы фосфор-0,127 мг/дм ³ , ОХТ-16 мг/дм ³ . Жалпы фосфордың нақты концентрациясы, ОХТ фондық кластан асады.
саға, Заречное а. 1 км жоғары	4 класс	магний-35 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Қарқара өзені	судың температурасы 6,4 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 8,01, суда еріген оттегінің концентрациясы – 10,5 мг/дм ³ , ОБТ5 -1,3 мг/дм ³ , мөлдірлігі 30 см.	
Қаладан шыққанда, су бекеті тұстамасында	3 класс	аммоний ионы-0,55 мг/дм ³ , магний-24,3 мг / дм ³ , сульфаттар -280 мг/дм ³ . Аммоний ионының, магнийдің және сульфаттар нақты концентрациясы фондық кластан асады.

Түрген өзені	судың температурасы 7,4 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 7,8, суда еріген оттегінің концентрациясы – 10,6 мг/дм3, ОБТ5–1,08 мг/дм3, мөлдірлігі 30 см.	
Таутурген а., ауылдан 5,5 км жоғары	3 класс	аммоний ионы-0,52 мг/дм3. Аммоний ионының нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Талғар өзені	судың температурасы 12,5 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 8,03, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,7 мг/дм3, ОБТ5 -1,15 мг/дм3, мөлдірлігі 28 см.	
Талғар қ., автожол көпірі	2 класс	жалпы фосфор-0,174 мг/дм3. Жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Темірлік өзені	судың температурасы 7,3 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 8,0, суда еріген оттегінің концентрациясы -10,2 мг/дм3, ОБТ5 -1,06 мг/дм3, мөлдірлігі 30 см.	
су бекеті тұстамасында, Шарын өз. құйылысынан төмен	3 класс	магний-27,2 мг/дм3. Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.

Жетісу облысы аумағындағы жер үсті су сапасының тұстамалар бойынша ақпараты

Қосымша 3

Су объектілері және тұстама	Физика-химиялық көрсеткіштер бойынша сипаттама	
------------------------------------	---	--

Қорғас өзені	судың температурасы 5,6-9,2 °С, сутегі көрсеткіші – 7,87-8,06, суда еріген оттегінің концентрациясы 10,2-11 мг/дм3, ОБТ5 – 1,0-1,2 мг/дм3, мөлдірлігі 30 см, түсі –6-7 градус.	
Басқұншы а., су бекеті тұстамасы	3 класс	магний-20,4 мг/дм3. Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Ынталы заставасы	3 класс	магний-20,2 мг/дм3. Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Лепсі өзені	судың температурасы 8-8,1 °С шегінде белгіленді, сутегі көрсеткіші – 7,87-8,04 суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,8 мг/дм3, ОБТ5 – 1,3 мг/дм3, мөлдірлігі -30 см.	
Лепсі стансасы	3 класс	магний-20,4 мг/дм3. Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Төлебай а.	3 класс	аммоний ионы-0,54 мг/дм3, магний-20,4 мг / дм3. Аммоний ионының, магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.

Ақсу өзені	судың температурасы 5,5 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 7,85, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,9 мг/дм ³ , ОБТ5 -0,6 мг/дм ³ , мөлдірлігі 30 см.	
Матай стансасы	3 класс	магний – 22,9 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Қаратал өзені	судың температурасы 3,6-7,4 °С, сутегі көрсеткіші – 7,99-8,01, суда еріген оттегінің концентрациясы – 8,5-9,7 мг/дм ³ , ОБТ5 –0,7-1,0 мг/дм ³ , мөлдірлігі -30 см.	
Талдықорған қ.	3 класс	аммоний ионы-0,67 мг/дм ³ . Аммоний ионының нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Текелі қ.	3 класс	аммоний ионы-0,65 мг/дм ³ .
Үштөбе а.	3 класс	аммоний ионы-0,72 мг/дм ³ . Аммоний ионының нақты концентрациясы фондық кластан асады.

Анықтамалық бөлім

Елді мекендердің ауасындағы ластаушы заттардың шекті рұқсат етілген концентрациясы (ШЖШ)

Қоспа аты-жөні	ШЖШ мәні, мг/м³		Қауіпті класы
	Максималды бір реттік	Орташа тәуліктік	
Азота диоксиді	0,2	0,04	2
Азота оксиді	0,4	0,06	3
Аммиак	0,2	0,04	4
Бенз/а/пирен	-	0,1 мкг/100 м ³	1
Бензол	0,3	0,1	2
Бериллий	0,09	0,00001	1
Қалқыма бөлшектері (шаң)	0,5	0,15	3
РМ 10 қалқыма бөлшектері	0,3	0,06	
РМ 2,5 қалқыма бөлшектері	0,16	0,035	
Хлорсутегі	0,2	0,1	2
Кадмий	-	0,0003	1
Кобальт	-	0,001	2
Марганец	0,01	0,001	2
Мыс	-	0,002	2
Мышьяк	-	0,0003	2
Озон	0,16	0,03	1
Қорғасын	0,001	0,0003	1
Күкірт диоксиді	0,5	0,05	3
Күкірт қышқылы	0,3	0,1	2
Күкіртті сутек	0,008	-	2
Көміртегі тотығы	5,0	3	4
Фенол	0,01	0,003	2
Формальдегид	0,05	0,01	2
Фторлы сутегі	0,02	0,005	2

Хлор	0,1	0,03	2
Хром (VI)	-	0,0015	1
Мырыш	-	0,05	3

"Қалалық және ауылдық елді мекендердегі, өнеркәсіптік ұйымдар аумақтарындағы атмосфералық ауаның гигиеналық нормативтерін бекіту туралы" (2022 жылғы 2 тамыздағы № ҚР ДСМ-70)

Атмосфераның ластану индексінің дәрежесін бағалау

Градациялар	Атмосфералық ауаның ластануы	Көрсеткіштер	Айлық баға
I	Төмен	СИ ЕЖҚ, %	0-10
II	Көтеріңкі	СИ ЕЖҚ, %	2-4
III	Жоғары	СИ ЕЖҚ, %	1-19 5-10
IV	Өте жоғары	СИ ЕЖҚ, %	20-49 >10

НҚ 52.04.667-2005 мемлекеттік органдарды, жұртышылықты және халықты ақпараттандыру үшін қалалардағы атмосфераның ластану жай-күйінің құжаттары. Әзірлеуге, сақтауға, мазмұндауға және мазмұнына қойылатын жалпы талаптар

Су пайдалану санаттары (түрлері) бойынша су пайдалану сыныптарын саралау

Суды пайдалану санаты (түрі)	Тазарту мақсаты/түрі	Суды пайдалану класстары				
		1-класс	2-класс	3-класс	4-класс	5-класс
Балық шаруашылығы	Албырт балық		+	+	-	-
	-Тұқы балық	+	+	+	-	-
Шаруашылық-ауыз сумен жабдықтау	Қарапайым су дайындау	+	+	-	-	-
	Дағдылы су дайындау	+	+	+	-	-
	Қарқынды су дайындау	+	+	+	+	-
Рекреация		+	+	+	-	-
Суару	Дайындықсыз	+	+	+	+	-
	Картадатұн балау	+	+	+	+	+
Өнеркәсіптік:						
технологиялық мақсатта, салқындату үрдісі		+	+	+	+	-
гидроэнергетика		+	+	+	+	+

пайдалықазбалардың өндірісу		+	+	+	+	+
су көлігі		+	+	+	+	+

Су объектілеріндегі су сапасын жіктеудің бірыңғай жүйесі (АШМ СРК 09.11.2016 ж. №151 Бұйрығы)

**Топырақтағы химиялық заттардың шекті рұқсат етілген
концентрациясы (бұдан әрі - ШРК)**

№ п/п	Заттың атауы	ШРК мәні фонды ескере отырып мк / кг топырақ (кларк)	Шектеу индикаторы
1	хром* (3)	6,0	жалпы санитарлық
2	мышьяк	2,0	транслокация
3	қорғасын	32,0	жалпы санитарлық

«ШЖШ стандарттары (Министрліктің бірлескен бұйрығымен бекітілген Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау және Қауіпсіздік министрлігі 30.01.04 ж. бұйрық №99 Қазақстан Республикасының қоршаған ортасы 27.01.04, бұйрық № 21-б)

Радиациялық қауіпсіздік нормативі*

Нормаланатын шамалар	Доза шектері
Тиімді доза	Халық
	Кез келген кезекті 5 жыл үшін жылына 1 мЗв орташа, бірақ жылына 5 мЗв артық емес

*Санитарлық-эпидемиологиялық талаптар радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге»

**«ҚАЗГИДРОМЕТ» РМК
ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МОНИТОРИНГ ДЕПАРТАМЕНТІ
МЕКЕН – ЖАЙ:
АЛМАТЫ ҚАЛАСЫ
АБАЯ 32
ТЕЛ. 8-(7272)-2675233 (внутр. 732)
E MAIL: OHA@NASHALM@METEO.KZ**